

Hrvatska i dalje sistematski zanemaruje potencijal za čistiju i ekonomičniju proizvodnju energije, navodeći kao razlog formalno ispunjenje ciljeva EU o dekarbonizaciji.

Dva značajna momenta u novije vreme ukazala su na ključne pravce u razvoju hrvatske energetike, iako se bitno ne razlikuju od prethodnih. Prvo je ovog leta Vlada Republike Hrvatske proglasila projekt velikog hidroenergetskog sastava Senj, zajedno s izgradnjom ličke akumulacije Kosinj, strateškim investicijskim projektom. Zatim se krajem prošlog meseca ministar ekonomije i održivog razvoja Tomislav Čorić na sastanku ministara srodnih sektora na jugoistoku i u središnjem dijelu Europske unije pohvalio da Hrvatska uspešno napreduje prema cilju dekarbonizacije energije i ekonomija.

Pažljiviji pogled na ovo područje otkriva, međutim, značajno drugačiju, nažalost, nepovoljniju sliku stvarnog stanja stvari. Pre svega, valja reći da se hrvatska energija mnogo pre klimatskih ciljeva EU, zahvaljujući svojim prirodnim karakteristikama, temelji na obilnom hidropotencijalu. U drugoj polovini 20. veka izgrađen je veliki broj velikih hidroelektrana za koje se smatra da su korisnici obnovljivih izvora. Ali u međuvremenu je novo ekološko znanje često otkrivalo razorni uticaj brana i rezervoara na prirodu, pa se danas na njih gleda mnogo kritičnije.

Gorka lekcija HE Lešća

Hrvatska još nije prihvatila takvu modernu perspektivu, o čemu svjedoče brojni negativni učinci HE Lešća na reci Dobri, poslednjoj hidroelektrani koju je izgradila Hrvatska elektroprivreda. U tom svetlu, vode se žučne rasprave o rezervoaru Kosinj, zbog čijeg političkog favorizovanja aktivisti Zelene akcije nedavno su podneli tužbu Upravnom sudu. HEP je odgovorio da je projekat opravdan u svim relevantnim aspektima - ekonomskom, energetsom, vodoprivrednom i ekološkom.

Prema njihovim rečima, akumulacija Lika će "sprečiti dalje plavljenje Kosinjske kotline", dok će "izbegnuta količina emisije CO₂ iznositi preko 140 hiljada tona godišnje". Štaviše, projekat će "nesumnjivo podići kvalitet života lokalnog stanovništva", a ekološki aspekti su "iscrpno razmotreni u javnim administrativnim procedurama koje sprovodi nadležno ministarstvo". S druge strane, tvrdilo se i za Lešće, a onda bi u praksi bilo negativnosti koje danas Hrvatska ne zna neutralizirati.

Zelena akcija na sudu

Kako se za Kosinj ne bi naknadno izjavilo da je najbolje rešenje zapravo povratak u prvobitno stanje, Zelena akcija nastojala je poništiti prethodno navedenu odluku Vlade Republike Hrvatske. Riječki upravni sud odbio je tužbu s obrazloženjem da odluka vlade nije upravni akt, te da ne može biti predmet upravnog spora. „Juče smo se žalili Višem upravnom

sudu“, rekla nam je prošlog četvrtka Željka Leljak Gracin, advokat iz organizacije za zaštitu životne sredine, „jer odluka vlade ima sve karakteristike upravnog akta“.

Osim toga, Visoki upravni sud još čeka ishod žalbe Zelene akcije na presudu Upravnog suda u Rijeci kojom je odbijena njegova tužba protiv odluke Ministarstva zaštite okoliša i energetike Republike Hrvatske o Kosinju. Naime, ministarstvo je ocenilo da je prihvatljiv uticaj projekta na životnu sredinu, sa čime se Zelena akcija uopšte ne slaže. Međutim, o Kosinju se dosta pisalo, pa smo i pre skoro četiri godine ovde upozoravali na razne sumnjive sumnje vezane za njega, na koje se predstavnici izvršne i sudske vlasti praktično ne obaziru. Suštinski problem hrvatske energetike mnogo je složeniji od jednog projekta, a tiče se ukupnog horizonta njegovog dugoročnog razvoja. Ušuškana u spokoj zahvaljujući hidro potencijalu koji joj daje formalni izgovor, Hrvatska je drastično zanemarila alternativne izvore energije i nove tehnologije proizvodnje energije. Izuzeci su energija vetra i biomase, ali koji su prvenstveno poslužili za stvaranje profita u visoko subvencionisanom privatnom sektoru. Međutim, velika javna ulaganja nisu rezultirala boljom strukturom ukupnog hrvatskog energetskog sektora, niti učincima na razvoj industrije i tržišta rada, niti uštedama za domaćinstva.

Hrvatska ipak nije Kina

Robert Pašičko, energetski stručnjak iz Hrvatske zadruge za zelenu energiju, takođe stručnjak Programa Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP), smatra da se Kosinj može posmatrati iz više uglova i sa različitim zaključcima: „Sa stanovišta sistema, završiti gore ili bolje, u zavisnosti od toga koliko će se njegov interes uzeti u obzir. Uostalom, Hrvatska nije Kina, preseljenje domicilnog stanovništva ne može se rešiti dekretom, pa će delom i zbog toga ovo sigurno biti poslednja velika elektrana HEP -a “.

„Ali takva dugotrajna agonija i neizvesnost za ove ljude svakako pada najteže od svega. Tamo odavno nema perspektive, sve je na čekanju. A potpuno drugo pitanje je razvoj hrvatske energetike i uloga HEP -a koji zaostaje u razvoju gotovo u svemu “, nastavlja Pašičko dodajući kako je Hrvatska elektroprivreda sve pokušala u raznim područjima energetike, ali je ubrzo u svemu zapela . To je trom i inertan aparat, centralizovan i partijski politički uslovljen, sa lošim poslovnim karakteristikama.

Jeftina prodaja sunca

„Podrška solarnim panelima u domaćinstvima čekala se godinama, ali HEP ne reaguje, bez obzira na to što ima najveći vozni kapacitet. Slovenija je u tom pogledu učinila čudo, jednostavno je ljudima pružila mnoge beneficije. Holandija ima milion solarnih krovova na domaćinstvima, mi imamo možda hiljadu i po. lako je ne prodati sunce kroz turizam, kao da ne možemo paralelno iskoristiti mediteransku klimu u proizvodnji električne energije. Zaista

ambiciozan cilj bio bi sistem podsticaja i tehnološke podrške za tako nešto, a ne zastarjeli model sa velikim hidroelektranama“, insistira ovaj stručnjak UNDP -a.

Konačno, to znači da Republika Hrvatska prima manje od 1 posto ukupne energije proizvedene iz fotonapona, a većina država članica EU proizvodi između pet i 12 posto. Letargija u kojoj je pao hrvatski energetska sektor i s njom povezana državna politika ne samo da ugrožava prirodu i okoliš, već nanosi i značajnu štetu javnim financijama. Čini se da u Hrvatskoj još ne postoji koncept energetske demokracije i građanske proizvodnje električne energije, izuzetno poznat u razvijenijim zemljama. Kosinj stoga predstavlja ne samo moguću pretnju sredini, već i simbol daljnjeg napuštanja boljih trendova.

Izvor: dw.com